

KAYNAŞTIRMA SINIFLARINDA SINIF YÖNETİMİ¹ **CLASSROOM MANAGEMENT IN INCLUSIVE CLASSES**

Dr. Emrullah AKCAN

Özel Langa Rum İlkokulu Müdürü, İstanbul/Türkiye

Prof. Dr. İrfan BAŞKURT

İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölüm Başkanı, İstanbul/Türkiye

Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.j.874>

Reference : Akcan, E. & Başkurt, İ. (2018). "Kaynaştırma Sınıflarında Sınıf Yönetimi", International Social Sciences Studies Journal, 4(23): 4295-4305

ÖZ

Bu araştırmanın kapsamında, kaynaştırma uygulaması yapılan sınıflarda görev yapan öğretmenlerinin sınıf yönetimi boyutları temelinde, sınıf yönetimine ilişkin davranışları analiz edilmiştir. Bu bağlamda sınıf yönetiminin beş temel boyutu değerlendirildiğinde sınıf öğretmenlerinin en sık başvurdukları yöntemler incelenmiş, elde edilen bulgular tartışılıp yorumlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması tekniğinin kullanıldığını bu çalışmada veri toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ve katılımcılar için Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, sınıfın fiziksel düzenlemesinde en çok dikkat edilen kriterin, öğrencilerin fiziki yapıları olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan, öğretmenler derslere hazırlanırken günlük yaşantıyı bolca kullandıkları, derslerde etkili ve verimli olmak için çeşitli öğretim yöntemleri kullandıkları ancak kaynaştırma öğrencilerine yönelik bireysel eğitim planları (BEP) uygulamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak öğretmenler, sınıf yönetimini bozan problemleri davranışlarının asıl kaynağının "öğrencilerin aileleri" olduğunu ve bu problemleri davranışlara çözüm için öğrencilerle birebir konuşma yaptıklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Yönetimi, Kaynaştırma eğitimi.

ABSTRACT

Within the scope of this research, classroom management behaviour of teachers, who are working in inclusion applied classes, are analyzed. The methods that the teachers use the most were found by evaluating the five key dimensions of classroom management in this context and examined, the findings were discussed and interpreted. In this study, case study method, which is a qualitative research method is used. Semi-Structured Interview Form developed by the researcher and Personal Information Form for the participants were used in order to collect data. In accordance with teachers' opinions who participated in the survey, it was found that the physical structures of the students is the most important criterion for physical arrangement of the class. On the other hand, it was discovered that teachers use daily life largely while preparing for the classes, implement different teaching methods in order to be efficient and productive in the classes, but do not implement Individual training plans for inclusive students. Finally, the teachers said that the principal source of problematic behaviors that disrupts the classroom management is "families of the students" and they make face-to-face conversations with the students in order to solve these problematic behaviours.

Keywords: Classroom Management, Inclusive Education

¹ Bu makale "Sınıfta Kaynaştırma Öğrencisi Olan Ve Olmayan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Davranışlarının Karşılaştırılması" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Eğitim denilince akla kuşkusuz okul kurumları gelmektedir. Okullar eğitim sisteminin uygulama alanlarıdır. Sistem teorisine göre okullar çevreden girdi alarak belirli bir süreç sonunda çevreye çıktı sunan açık sistemlerdir. Okulun çevreden aldığı bu girdileri işlediği süreç sınıflarda gerçekleşir. Ancak okulun girdisi daha çok insan kaynağı olduğu için bir fabrika gibi standart işlemlerle çıktı üretmez. Okul örgütünün girdisi olan öğrencilerin hepsi birbirinden farklı özellikler taşıyan, dolayısıyla birbirinden farklı bir süreç yani dönüştürme gereksinimi olan bireylerden oluşur. Özellikle akranlarından gözle görülür derecede farklı olan bireyler kendilerine uygun özel eğitim gereksinimi hissederler.

Kaynaştırma; sınıf öğretmenine veya özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciye yahut her ikisine destek özel eğitim hizmetleri sağlanarak özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin genel eğitim sınıflarında (normal sınıflarda) eğitim görmesi olarak tanımlanmaktadır (Kırcaali-İftar, 1992). Kaynaştırma eğitim uygulaması, özel eğitime ihtiyacı olan bireyi normal bir sınıf ortamına gelişigüzel yerleştirmek değil, daha karmaşık yapısı olan bir eğitim programıdır. Kaynaştırma öğrencisinin yetersizlik alanlarına göre bazı durumlarda farklı uygulamalar gerekebilir. Bu sebeple kaynaştırma eğitimi de farklı şekillerde uygulama alanı bulmaktadır. Bu uygulamalardan en sık kullanılan yöntem tam zamanlı kaynaştırma değildir. Tam zamanlı kaynaştırma, kaynaştırma öğrencisinin okulda bulunduğu tüm dersler boyunca genel eğitim sınıfında akranlarıyla beraber normal eğitim almasıdır. Bir diğer yöntem olan yarı zamanlı kaynaştırmada ise öğrenci özel eğitim sınıfına kayıtlıdır ve eğitimini bu sınıfta özel eğitim öğretmenin yardımıyla sürdürür. Öğrenci bazı akademik ders ve/veya ders dışı etkinlikler gibi başarılı olabileceği ortamlarda normal eğitim sınıflarına alınarak, kaynaştırma uygulamasına dâhil edilir. Bu uygulama, genellikle akademik açıdan yeterli başarıyı gösteremeyen öğrenciler için uygulanan bir yöntemdir (Dikici-Sığırtmaç 2010). Son olarak tersine kaynaştırma uygulaması, özel eğitim okulu veya kurumlarında; özel eğitim ihtiyacı olmayan öğrencilerin, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerle aynı sınıfta eğitim görmeleri şeklinde yapılabildiği gibi, bu okul veya kurumlarda özel eğitim ihtiyacı olmayan öğrenciler için ayrı sınıf açılması yoluyla da uygulanabilir (MEB, 2010).

Ülkemizde kaynaştırma eğitiminin uygulandığı sınıflarda birçok sorun yaşanmaktadır. Bu sorunlar öğretmenlerin tükenmişlik hissini yaşamalarına neden olmaktadır. Evertson ve Weinstein (2006) yaşanan bu tükenmişliğin temel nedenlerinden biri olarak sınıf yönetiminde başarısızlığı göstermektedir. Sınıf yönetimi, okulların baş etmek zorunda oldukları en önemli sorunlar arasındadır. Özellikle kaynaştırma uygulaması yapılan sınıflarda, sınıf yönetimi hem daha zor hem de daha önemli bir hale gelmektedir. Çünkü kaynaştırma sınıflarında görev yapan bir öğretmen, genel eğitim sınıflarında çalışan diğer öğretmenlere göre daha zor ve önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Dolayısıyla kaynaştırma sınıf öğretmenleri birçok sorunla uğraşmak zorunda kalmaktadırlar. Bu tür sebeplerden ötürü, bu sınıflarda çalışan sınıf öğretmenleri, sınıflarında kaynaştırma öğrencisi istememekte, gönülsüz kabul etmekte veya bu çocukların eğitiminde yeterince çaba gösterememektelerdir (Çifci, Yıkılmış ve Akbaba-Altun, 2011; Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu, 2005). Bazı öğretmenler ise kaynaştırma uygulamasına tümünden karşı çıkmakta ve özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin genel eğitim sınıflarında değil, normal gelişim gösteren öğrencilerden ayrı olarak, farklı bir ortamda eğitilmeleri gerektiğini belirtmektedirler. Bunun nedeni olarak da, kaynaştırma eğitimi yapabilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmadıklarını düşünmektedirler. Oysa yapılan birçok sınıf gözlemi ve görüşmeler göstermektedir ki asıl sorun, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun etkili bir sınıf yönetimi gerçekleştiremedikleri yönündedir. Kaynaştırma uygulaması yapılan sınıflarda çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin problemleri davranışlarını kontrol edemedikleri, eğitim-öğretim faaliyetlerini bireyselleştiremedikleri tespit edilmiştir (Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu, 2005).

Etkili bir öğretmen olabilmenin en önemli anahtarı, etkili bir sınıf yönetimidir. Marzano, Marzano ve Pickering'in (2003) de belirttiği gibi, sınıfı yönetme konusunda etkili olamayan bir sınıf öğretmenin, tüm öğrencilerinin sınıf içi etkinliklere aktif katılımını sağlaması, zamanını verimli kullanabilmesi ve gerekli işleri başarabilmesi çok zor, hatta mümkün değildir. Dolayısıyla etkili bir sınıf yönetiminin olmadığı yerde öğrencinin aktif katılımının olmayacağı, aktif katılımın olmadığı bir yerde ise verimli bir öğretmenin gerçekleştiremeyeceği öngörülebilir. Yapılan bazı araştırmalar, derse aktif katılımın öğrenme üzerinde çok güçlü bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur (Greenwood, 1991; Baker, Clark, Maier ve Viger, 2008; Greenwood, Horton ve Utley, 2002). Özellikle etkili bir sınıf yönetiminin uygulandığı kaynaştırma sınıflarında öğrencilerin istenmeyen davranışlarının büyük çoğunluğunun önlenilebileceği ve öğrencilerin derse katılımının artacağı araştırma sonuçlarında görülmektedir (Carpenter ve McKee-Higgins, 1996; Evertson, Sanford ve Emmer, 1981; Soodak, 2003).

Sınıf yönetimi, çok boyutlu ve karmaşık ilişkileri barındırır. Dolayısıyla karmaşık bir yapıya sahip sınıf yönetimini tek bir başlıkta incelemek mümkün değildir. Başar (2009) sınıf yönetimini, sınıfın fiziksel durumu, plân-program (öğretim) etkinlikleri, zaman yönetimi, ilişki düzenlemeleri ve davranış düzenlemeleri olarak 5 boyutta incelemektedir. Temel olarak sınıfın fiziksel durumu; sınıf ortamındaki ısı, ışık, gürültü düzeyi, sınıf mevcudu, temizlik, duvar süslemeleri, eşya düzenlemeleri gibi değişkenlerin sınıftaki tüm öğrencilere uygun ve öğretim faaliyetlerini kolaylaştırıcı olacak şekilde planlamak, sınıf yönetiminde oldukça önemlidir. Diğer bir boyut olan öğretimin yönetilmesi; amaçlanan davranış örüntülerinin ve bu amaçlara ulaşmada kullanılacak olan materyallerin belirlenmesi, ders etkinliklerinin uygulanması, dönüt, değerlendirme, düzeltme, pekiştirme, güdüleme gibi etkinliklerin bütünüdür (Sadık, 2002). Sınıf yönetiminde çok önemli olan bir diğer bileşen de zaman yönetimidir. Sabancı'ya (2009) göre zamanın sınıfta nasıl kullanıldığı, öğretim hedefleri üzerinde doğrudan etki gücü olan bir faktördür. Bu çift yönlü bir etkileşimdir. Yani doğru bir zaman yönetimi etkili sınıf yönetimine katkıda bulunurken; etkili sınıf yönetimi sayesinde de öğretime ayrılan zaman, hem oran olarak hem de kalite olarak artar, buna bağlı olarak boşa giden zaman oranı azalır. Sınıf yönetiminin dördüncü boyutu ilişki yönetimidir. Sınıf ortamının, toplumun küçük bir kesimini temsil ettiği düşünüldüğünde, öğrencilerin uyması gereken sosyal norm veya kuralların öğrencilere benimsetilmesi, sınıftaki yaşamın belirli bir düzen içinde sağlıklı işlemesine ve sınıf içi ilişkilerin olumlu yönde ilerlemesine yardımcı olur. Başar'a (2009) göre, uyulması gereken kurallar, öğretmen-öğrenci veya öğrenci-öğrenci arasındaki etkileşim, ilişki yönetimi boyutuna dâhil edilebilir. Son olarak davranış düzenlemeleri boyutu; sınıfta gerçekleştirilen etkinliklerin, eğitimin hedefleri arasındaki istendik davranışları işler hale getirmesini, sınıf atmosferinin olumlu davranışları destekleyecek şekilde oluşturulmasını içerir. Davranış düzenlemesine örnek olarak olası problem davranışların ortaya çıkmasının önlenmesi verilebilir. Buna ek olarak belirlenen kurallara uyulmasının sağlanması, problem davranışların istendik olanlarıyla değiştirilmesi, sınıfta öğrenilen olumlu davranış örüntülerinin farklı durumlara aktarılmasının sağlanması bu boyuta ilişkin örnekler olarak sıralanabilir (Başar, 2009).

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, sınıf öğretmenleri, sınıfta baş gösteren problem davranışları ortaya çıktıktan sonra çözümlenmeye çalışmakta, özellikle kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu sınıflarda, sınıf yönetimi sorunlarının kaynağı olarak bu öğrencilerin yetersizlikleri, özellikleri ve aileleri gösterilmektedir. Bununla birlikte bir ders zamanının etkili kullanılmamasının nedeni olarak yine kaynaştırma öğrencilerinin davranışları sorumlu tutulmaktadır (Güner, 2010). Ülkemizde kaynaştırma uygulaması yapılan sınıflarda iş yükünün tamamının sınıf öğretmenin omuzlarında olduğu bilinmekte (Güzel Özmen, 2009), bu temel sorundan dolayı kaynaştırma öğrencisi ve kaynaştırma sınıfları ile ilgili ortaya çıkan sorunların bir çözüme kavuşturulmadığı belirtilmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2008). Bu nedenlerden ötürü, kaynaştırma eğitim uygulaması yapılan sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin, problemleri davranışların nedenlerini bilme ve çözüme ulaştırması, bireysel farklılığı olan öğrencilerin aktif katılımını artırması, zamanını ve maddi kaynakları etkili ve verimli kullanabilmesi oldukça önemli konulardır. Bu araştırmada, kaynaştırma sınıflarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Etkili bir sınıf yönetimi için, sınıfın fiziksel düzenlemesi hangi kriterlere göre yapılmıştır?
2. Sınıf öğretmenleri, anlatılacak konuya ders öncesi hazırlık yaparken hangi kriterleri göz önünde bulundurmaktadır?
3. Sınıf öğretmenleri, derslerini daha etkili ve verimli yürütmek için neler yapmaktadır?
4. Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sınıf içi davranış problemlerinin nedenlerine yönelik görüşleri nelerdir?
5. Sınıf öğretmenleri, karşılaştıkları davranış problemlerine karşı hangi çözüm yollarını kullanmaktadır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması tekniğinin kullanıldığını bu araştırmada veri toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ve katılımcılar için Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul ili genelinde 20 ilçeden kaynaştırma sınıflarında çalışan toplam 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Tablo 1'de katılımcılara ait demografik bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara ait Demografik Bilgiler

	Kod İsim	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Mesleki Kıdem yılı	Sınıf	Sınıf Mevcudu	*Kaynaştırma Konusunda Eğitim aldı mı?	**Daha önce kaynaştırma öğrencisi ile çalıştı mı?
1	Nezir	E	41	Lisans	17	4	31-40	Hayır	Evet
2	Lale	K	32	Lisans	10	1	20-30	Hayır	Evet
3	Salih	E	37	Lisans	13	4	31-40	Hizmetiçi Eğitim	Evet
4	Şakir	E	45	Lisans	22	2	31-40	Hizmetiçi Eğitim	Evet
5	Gülperi	K	43	Lisans	18	4	31-40	Hizmetiçi Eğitim	Evet
6	Sinan	E	47	Lisans	22	3	41-50	Hizmetiçi Eğitim	Evet
7	Adnan	E	42	Lisans	20	3	31-40	Hayır	Evet
8	Nazime	K	42	Lisans	19	2	31-40	Hizmetiçi Eğitim	Evet
9	Nurullah	E	51	Lisans	20	1	31-40	Hizmetiçi Eğitim	Evet
10	Yusuf	E	45	Lisansüstü	21	4	31-40	Hayır	Hayır
11	Harun	E	50	Lisans	25	4	31-40	Hayır	Evet
12	Leyla	K	40	Lisansüstü	18	4	41-50	Hayır	Evet
13	Sümeyye	K	42	Lisans	18	1	31-40	Hizmetiçi Eğitim	Evet
14	Hiranur	K	49	Lisans	27	2	31-40	Hayır	Evet
15	Nisa	K	33	Lisans	8	4	20-30	Hayır	Evet
16	Kayra	E	46	Lisans	22	1	20-30	Hayır	Evet
17	Sevda	K	43	Lisans	19	1	31-40	Hayır	Evet
18	Cemre	K	44	Lisans	15	3	41-50	Hayır	Evet
19	Yağmur	K	37	Lisans	10	3	20-30	Hayır	Evet
20	Berat	E	30	Lisans	6	3	31-40	Özel Eğitim Dersi	Hayır

2.3. Veri Toplama Araçları

İlgili literatür taraması sonucunda ortaya çıkan görüşme soruları alanlarında uzman 8 akademisyene e-posta aracılığı ile gönderilmiş ve görüşme sorularına ilişkin uzman görüşleri talep edilmiştir. Uzman görüşü talep edilen 8 akademisyenden 6 tanesi talebe cevap vermiş, 2 kişi ise herhangi bir görüş beyan etmemiştir. 6 akademisyenden gelen uzman görüşleri doğrultusunda görüşme sorularına son hali verilmiştir. Bu aşamadan sonra görüşme sorularının amaca uygunluğunu ve anlaşılmayan kısımlarının olup olmadığını kontrol etmek amacıyla sınıfta kaynaştırma öğrencisi olan 3 sınıf öğretmeni ile pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama yapılan öğretmenlere görüşme sonunda, sorularla ilgili anlaşılmayan kısımların olup olmadığı sorulmuş, geridönütler doğrultusunda görüşme sorularının 5. sorusu daha net ifade edilmesi amacıyla yeniden düzenlenmiştir. Böylelikle araştırma boyunca uygulanacak olan yarı-yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Bunun yanında katılımcı öğretmenlerin özelliklerini ortaya koyacak demografik bilgi formu da oluşturulmuştur.

2.4. Verileri Toplanması

Bu araştırmanın verilerinin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu form aracılığıyla sınıf öğretmenleriyle 01/03/2017 – 03/05/2017 tarihleri en kısıtı 48 dakika, en uzununu 1 saat 26 dakika olmak üzere ortalama 1 saat süren görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formu uygulanan öğretmen görüşmelerine ait bilgiler aşağıdaki tabloda bulunmaktadır.

Tablo 2. Katılımcı Görüşmelerine ait Bilgiler

No	Kod	Tarih	Saat	Süre	Yer	İlçe
1	Sinan	06/03/2017	10:00-11:26	1Saat 26Dk	Öğretmenler odası	Güngören
2	Adnan	06/03/2017	13:00-13:56	56Dk	Okul-aile bir. odası	Beyoğlu
3	Nazime	06/03/2017	16:11-17:05	54Dk	Rehberlik Servisi oda.	Beşiktaş
4	Nurullah	10/03/2017	12:20-13:15	55Dk	Öğretmenler odası	Esenler
5	Yusuf	10/03/2017	15:10-16:06	56Dk	Öğretmenler odası	Esenyurt
6	Harun	14/03/2017	12:00-13:02	1Saat 2Dk	Öğretmenin sınıfı	Avcılar
7	Leyla	14/03/2017	15:35-16:27	52Dk	Mdr. Yrd. odası	Beylikdüzü
8	Sümeyye	16/03/2017	10:16-11:20	1Saat 4Dk	Öğretmenin sınıfı	Küçükçekmece
9	Cemre	22/03/2017	12:20-13:25	1Saat 5Dk	Konferans Salonu	Gaziosmanpaşa
10	Yağmur	22/03/2017	15:42-17:03	1Saat 21Dk	Rehberlik Servisi oda.	Sultangazi
11	Berat	24/03/2017	10:15-11:04	49Dk	Rehberlik Servisi oda.	Eyüpsultan
12	Nezir	05/04/2017	13:32-14:20	48Dk	Öğretmenler odası	Kadıköy

Tablo 2 (devamı). Katılımcı Görüşmelerine ait Bilgiler

13	Lale	10/04/2017	12:10-13-25	1Saat 15Dk	Öğretmenler odası	Ümraniye
14	Salih	10/04/2017	15:10-16:00	50Dk	Öğretmenler odası	Ataşehir
15	Şakir	13/04/2017	14:20-15:35	1Saat 15Dk	Öğretmenler odası	Maltepe
16	Gülperi	13/04/2017	16:00-16:49	49Dk	Öğretmenler odası	Kartal
17	Hiranur	18/04/2017	16:10-17:04	54Dk	Mdr. Yrd. odası	Tuzla
18	Nisa	21/04/2017	14:21-15:10	49Dk	Mdr. Yrd. odası	Beykoz
19	Kayra	24/04/2017	13:00-14:14	1Saat 14Dk	Öğretmenin sınıfı	Çekmeköy
20	Sevda	27/04/2017	12:15-13:30	1Saat 15Dk	Öğretmenler odası	Sancaktepe

Görüşmelerin tamamı, araştırmacı tarafından yapılmıştır. Her görüşme öncesi katılımcılardan araştırma ve araştırmacı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğuna, araştırmaya gönüllü katıldıklarına, yöneltilen soruların sadece araştırma için kullanılıp, özel bilgilerin gizli kalacağına dair bilgilendirildikleri teyit edilmiştir. Bununla birlikte araştırmacı, görüşme yapılacak öğretmenlerin kendi isimleri yerine birer kod isim kullanılacağı özellikle belirtmiştir. Bu şekilde öğretmenlerin kendilerini güvende ve rahat hissetmeleri sağlanmıştır. Bunların dışında katılımcıya görüşmenin ses kayıt cihazı ile yapılacağı bilgisi verilmiş, kabul etmeyenler için görüşmenin yazılı kaydı alınabileceği belirtilmiştir. Son olarak, görüşme soruları cevaplanırken katılımcı öğretmenin istediği bir zamanda görüşmeyi sonlandırabileceği ve herhangi bir neden belirtmesine gerek olmayacağı vurgulanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde katılımcı öğretmenlere sorulan sorulara verdikleri cevaplar içinde en sık ifade edilen durumlar temalandırılarak sunulmuştur.

3.1. Sınıfın Fiziksel Düzenlenmesi

Araştırmaya katılan ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenler ile yapılan görüşmeler neticesinde birçok öğretmenin sınıf oturma planını öğrencilerin fiziksel durumuna göre yaptığı belirlenmiştir. Örneğin, Berat Öğretmen, kısa boylu olan öğrencileri arkaya oturtmanın mümkün olmadığını bu yüzden ön sıralara kısa boylu arka sıralara uzun boylu öğrencileri yerleştirdiğini şu sözlerle ifade etmiştir: *“Sınıfın oturma düzenini öğrencilerin tahtayı kesintisiz görebilmesine göre yapıyorum. Ben başlarda bu konuda çok sıkıntı yaşıyordum, işte daha tecrübesizdim. Kısa olanları arkaya da öne de oturtuyordum, öyle rastgele. Ama sonra dersteyken kısa olan öndekinin kafasından dolayı tahtayı göremiyordu. Ya ayakta, sıraya oturmadan yazıyordu ya da sırasından kalkıp taa tahtanın önüne kadar geliyordu, okuyordu, sırasına gidene kadar tekrar unuttuyordu ne yazacağı. Bi daha gerisin geri geliyordu bakıp gidiyordu. E düşünşenize hocam, sürekli ayakta dolaşan tahtanın önüne gelip gidenler var. Böyle bi sınıfı nasıl yöneteceksiniz ki. O yüzden ben elimden geldiğince çocuk tahtayı en iyi nasıl görür ona göre planlıyorum”*. Öğrencilerin fiziksel durumuna göre planlama yapan bir diğer katılımcı Sevda Öğretmen, *“fiziksel açıdan bakarsak eğer, yani öğrencinin yapısı çok iriyse onu arkaya ya da pencere kenarlarına oturturum”* diyerek görüşlerini belirtmiştir. Benzer şekilde Kayra Öğretmen, *“akademik başarıya göre yapmam ben sıralamay. Tembeller öne çalışkanlar arkaya olmaz. Arkaya oturmak zorunda kalan öğrencinin suçu çalışkan olmak mı? Boy uzunluğuna göre yapıyorum sıra düzenini”* şeklinde görüş bildirmiştir. Sümeyye Öğretmen, oturma düzenini oluştururken birkaç kıstası temel aldığı bunların en önemlisi olarak *“öğrencinin fiziksel yapısı en belirleyici kriterimdir”* diyerek düşüncelerini aktarmıştır.

Fiziksel farklılıkların temel alındığı Leyla Öğretmen'nin sınıfında benzer bir uygulama yapıldığı belirtilmiştir. Leyla Öğretmen, *“sınıfta adalet duygusu gereği her öğrencinin her yerde oturmasını göz önünde bulunduruyorum. Bunun için sıra değişimi yapmakla beraber öğrencinin fiziksel durumunu günlük olarak değerlendiriyorum”* diyerek günlük oturma düzeni değişimi yaptığını, aynı zamanda değişen yerlerle birlikte öğrencilerin fiziksel durumlarını değişen yeni düzene göre tekrardan belirlediğini aktarmıştır. Yusuf öğretmen, fiziksel duruma göre oturma planı ayarladığını belirterek, nedenini *de “fiziksel olarak iri çocuklar önde otursalar arkadakiler göremez”* diyerek ifade etmiştir. Öğrencilerin *“boy durumuna göre”* düzenleme yapan bir diğer katılımcı Nurullah Öğretmen, bunun oturma planı için birkaç kriterden biri olduğunu aktarmıştır.

Oturma planı için ilk kriterinin öğrencinin boy uzunluğu olduğunu belirten Şakir Öğretmen, *“ilk önceliğim boy sırasıdır. Kısa boyluları öne, uzun boyluları arkaya oturturum. Sınıf mevcudu bu durumu değiştirmez. Çünkü arkada kısa boylu öğrenci kalırsa mutlaka ders esnasında yazı tahtasını göremediklerinden şikayetçi oluyorlar, bu da dersi olumsuz etkiliyor”* diyerek boy sırasına göre oturma planı yaparak muhtemel sınıf yönetimi sorunlarını önleyebildiğini belirtmiştir.

3.2. Öğretmenlerin Ders Hazırlığı

Araştırmaya katılan ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin derslere hazırlanırken öğrencilerin günlük yaşantılarından faydalandıklarını belirtmişlerdir. Örneğin Lale Öğretmen, “öğrencilerin yaşam koşullarından, sosyo-ekonomik durumlarını göz önünde bulundurarak onların günlük yaşamlarına uygun şeyler bulmaya ve bulduğum şeyleri derste işlemeye dikkat ederim. Çünkü çocuk kendinden şeyler bulabilmeli derslerde. Derste gördüğü konuyla aile hayatındaki şeyin bağlantısını kurabilirse o zaman derste dersten başka şeyle uğraşmıyor” diyerek sınıf yönetimi sorunları yaşamamak için öğrencinin okul dışı hayatıyla bağlantılar oluşturduğunu ifade etmiştir.

Benzer bir açıklama da Yağmur Öğretmen aktarmıştır: “Derslere hazırlanırken öğrencinin ilgi, tutum, yeteneklerine göre, bazen de içinde yetiştiği kültüre göre planlama yapıyorum. Bu şekilde yaptığım zaman ders çok akıcı bir şekilde ilerliyor. Tabii doğal olarak sorun da yaşamıyoruz ya da çok az yaşıyoruz. Bence her öğretmen öğrencisine göre eğitim yapmalı. Yani çocuk evde elmayı zor bulabilirken, ne bileyim işte örneğin muz ile sayı saymayı öğretmeye kalkarsan öğretemezsin. Çocuğun akli muzda kalır. Öğrencinin kültürünü derslerde kullanmak neye yarayacak diye sorarsanız, öğrenciyi derse bağlar. Dersten kopuk olmaz. Dersten başka şeyle de uğraşmaz. Bu yüzden çok önemli”.

Salih Öğretmen bu konudaki düşüncelerini, yaşamla eğitimin eşitlenmesi halinde sınıfta huzurlu bir ortam oluşabileceğini, sorunsuz bir şekilde ders işlenebileceğini şu cümleler ile açıklamıştır: “Her şeyden önce yaşama ve çevreye göre hazırlıyorum planlarımı, buna göre hazırlık yapıyorum yani. Öğrencilerin yaşamlarıyla kavramları eşitlenmesini sağlamakla sınıfta sorunsuz ders işlemeyi becerebiliyorum. Yani çocuk çevresiyle sınıfını birleştirebiliyorsa burası onun için okul değil yaşam alanı oluyor. Dolayısıyla sıkılmıyor, bozulmuyor, sorun çıkarmıyor. Zaten tüm dersler hayatın içerisinde. Amaç da zaten bu. Bunları fark ettirmeden çocuğun bilinçaltına yerleştirmek. Yani çocuğa bakmak değil görmek olayını öğretiyorum bu şekilde. Dediğim gibi çevreyle okulu birleştirmek sorunları önlemenin en önemli yolu bence”.

Salih Öğretmen’in görüşlerine paralel bir diğer katılımcı görüşü Cemre Öğretmen tarafından aktarılmıştır. Cemre Öğretmen, derslerdeki kazanımların gündelik hayatla ilişkili olduğu için bu kazanımlara göre hazırlık yaptığını ve bu sayede derslerin işleniş esnasında herhangi bir sorun ile karşılaşmadığını belirtmektedir. Cemre Öğretmenin konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir: “Amaç kazanımları vermek olduğu için öncelikle kazanımlara göre hazırlanıyorum. Neden mi kazanım? Çünkü kazanımlar öğrencinin hayata hazırlanması için yazılıyor. Ee hayata hazırlamak için kullanılan kazanımları kazandırırken neden hayatı kullanmayalım? Hayatla kazanımları eşleştirebiliyorsanız, hiçbir sorun kalmıyor. Zaten çocuk sınıfta anlatılan şeyi anlamadığı için sıkılıyor, sıkılınca da ona buna sataşılıyor. Yani demek istediği şu, hayatın içinden şeylerle sınıfa geldiğinizde öğrenci derse anlıyor, hem de başka şeyle uğraşmıyor”.

Sümeyye Öğretmen konuyu “somut olması ve mutlaka çevreden olması” şartı ile çeşitli örnekler ile anlattığını ifade etmiştir. Benzer şekilde Harun Öğretmen, “öğrencilerin en kolay anlayacağı şeyden yani çevrelerinden örnekler bulur, onları sınıfa getiririm, yaşamdan örneklerle konuyu kavratmaya çalışırım” şeklinde görüşlerini aktarmıştır. Şakir öğretmen de günlük yaşantıyı kullandığını, bu şekilde derslerin daha zevkli ve daha eğlenceli geçtiğini şu sözlerle bildirmiştir: “Gündelik hayattan örnekler söylüyorum öğrencilerime. Çevre faktörü çok önemlidir. Öğrencilerin dikkatini en iyi çeken şey bildiği tanıdığı şeylerdir. Bu yüzden öğrencilerin çevrelerinden örnekler söylüyorum, hemen anlıyorlar”.

3.3. Derslerin Verimli ve Etkili Yürütülmesi

Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin etkili bir sınıf yönetimi için derslerin verimli ve etkin yürütülmesini ilişkin anlatılan derse zenginleştirme çabaları oldukları görülmektedir. Bu göre bazı öğretmenler derslerinde farklı farklı yöntemler denerlerken bazıları da çeşitli materyaller ile öğrencilerin tam öğrenmesini sağlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda görüş bildiren öğretmenler ve ilgili konuya ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur:

Cemre Öğretmen, “ilk olarak öğrencilerin eksik veya yanlış bilgilerini tespit etmeye çalışırım. Olası sorunların ortaya çıkamaması için. Ondan sonra anlatımı çeşitlendirip herkese ulaşmaya çalışıyorum. Normal öğrencim de kaynaştırma öğrencim de derslerde anlattığım konuyu öğrenmişse verimli olmuşum demektir. En sonunda ise değerlendirme yapar bırakırım” şeklinde görüş bildirmiştir. Yağmur Öğretmen ise, “derslerde yaptığımız aktiviteleri tek tip olarak değil de çeşitli çeşitli yapmaya gayret ediyorum. Tekdüze olmadığı için öğrenciler de sıkılmıyor. Sürekli derse bağlı kalıyorlar. Örnek olarak şunu verebilirim. Fiziki olarak yorucu veya hareketli bir aktiviteden sonra daha sakin bir aktivite tercih ediyorum, hem eğleniyorlar hem de derse dinleyip sıkılmıyorlar” diyerek konuyla ilgili düşüncelerini aktarmıştır. Aynı şekilde Harun

Öğretmen, “*derste sadece anlatım yöntemi değil farklı farklı öğretim yöntemlerini kullanıyorum. Mesela beyin fırtınası, kullanıyorum ya da öğrencilerin dikkatini çekecek diğer çeşitli yöntemler işte, şimdi ha deyince aklıma gelmedi ama yapıyorum çoğu zaman*” şeklinde görüş bildirmiştir. Sümeyye Öğretmen de dersin canlılığını stabil kılabilme adına, “*derste sürekli olarak soru-cevap tekniğini kullanıyorum, soru sorduğum öğrenci birden ayılıyor, derse katılıyor. Ya da farklı fikirlerin sınıfta tartışılmasını sağlıyorum, herkes birşey söylemek istiyor, güzel oluyor, farklı birşey yapmak*” şeklinde uygulamalar yaptığını söylemiştir. Sevda Öğretmen anlattığı dersi farklı yöntemler ile nasıl zenginleştirmeye çalıştığını şu sözlerle ifade etmektedir: “*Dersleri sadece anlatım yöntemi ya da soru-cevap yaparak işlemek öğrencileri çok sıkıdığı için dersten herhangi bir verim elde edemezsiniz. Dolayısıyla öğrenciler de sıkıldıkları için sürekli sorunlarla karşılaşılıyorsunuz. Ben bunu engellemek ve derslerimde sorun yaşamamak için çok çeşitli etkinlikler, teknikler vs kullanırım. Örneğin drama yöntemini çok kullanırım, anlatım yöntemine destek olsun diye ekrandan video izletme kullanırım. Bazen sesli-sessiz okuma, okuduğunu özetleme, soru-cevap, seslendirme gibi yöntem teknikleri kullanıyorum. Bu şekilde öğrenciler hem derse çok odaklanıyorlar, hem de sorunsuz dersimizi bitiriyoruz*”.

3.4. Öğretmen Görüşlerine Göre Sınıftaki Davranış Problemleri Nedenleri

Öğretmen görüşmeleri analiz edildiğinde, sınıftaki davranış problemlerinin nedenleri arasında en sık ifade edilen faktörün aile olduğu görülmektedir. Sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin aile faktörüne ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Adnan Öğretmen, “*Aileden kaynaklanan sebepler oluyor genelde. 1’den 5’e kadar sıralarsak eğer aile 5 dereceden sorumlu bence bu problemlerden dolayı. Ailenin yanlış davranışları çocuğa yansıyor, çocuk da onu sınıfa getiriyor, diğerlerine yansıtıyor. Herkes kendi çocuğuna adam gibi baksa sınıfta problem de çıkmayacak*” şeklinde görüş bildirmiştir. Hiranur Öğretmen, “*davranış problemi olan öğrencilerin en büyük sebebi aileden kaynaklanmaktadır. Tecrübelerim ve gözlemlerim bu yöndedir*” diyerek sorunlu davranışların asıl kaynağının aile olduğunu belirtmektedir.

Yağmur Öğretmen, “*aileden gelen saçma sapan telkinler çocukta davranış bozukluğu yaratıyor. Nasıl mesela? Şöyle ki. ‘derste ön planda ol, çok konuş, derste sürekli aktif ol’ diyen veli, karşısında onu yanlış anlayan, sürekli gürlüğü yapan, derste iki dakika yerinde oturmayan öğrenci!. Ya da diğer türlü de var. ‘Sana vuran olursa sen de ona vur’ diyen veliler var ya!*” diyerek tepkisini ortaya koymuştur. Yağmur Öğretmen’in düşüncelerine benzer olarak Sümeyye Öğretmen de şu şekilde görüş paylaşmıştır: “*Aile tutumu kesinlikle. Aileler doğru zannettiği bir davranışı öğrenciye kazandırıyor. Ama o davranış sınıfta tam tersi oluyor, olumsuz davranışlara yol açıyor*”. Gülperi Öğretmen ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “*Aile içinde yeterince ilgi ve değer görmeyince, hatta dışlanınca hatta hatta bazılarının şiddet gördüklerini düşünüyorum. Bunlar hepsi üst üste gelince çocuk sınıfta patlıyor. Hatta size acı birşey söyleyeyim, benim kaynaştırma öğrencim küçükken babasından dayak yediği için sanırım beyni zarar görmüş, ve çocuk sınıfta kim varsa vurup duruyor. Bu davranışın normal olduğunu sanıyor. Bu da bana çok problem çıkarıyor*”.

Yusuf Öğretmen, “*Ailevi olduğunu düşünüyorum. Aile ile ilgili yetiştirilme tarzına bağlı olduğunu düşünüyorum yani. Sınıfta yaşanan sorun ne olursa olsun temeline indiğimizde bunun kaynağının aile olduğunu görürüz. Hem de net bi şekilde*” diyerek görüşlerini ifade etmiştir. Salih Öğretmen, bu davranış problemlerinin kaynağı olarak bir sıralama yapmış ve ilk sıraya ‘aile’ faktörünü yerleştirmiştir. Diğer iki faktörü de sırasıyla ‘çevre’ ve ‘biyolojik nedenler’ şeklinde sıralamıştır. Şakir Öğretmen, “*Tabiki en büyük suçlu aile. Aile içi şiddetli geçimsizlik, sevgi eksikliği, yetersiz annelik, kardeşlerin olumsuz rol model olmaları, fakirlik gibi bir sürü neden var ama hepsi aileden kaynaklı. Ben sınıftaki sorunlu öğrencilere bakıyorum, hep böyle ailelerden gelenler davranış problemleri yaratıyor*” diyerek, sorunun kaynağı olarak aileleri hedef göstermiştir.

Leyla Öğretmen, “*öncelikle aileler, çocuklarına aşırı özgüven yüklemişler. Bu da aşırı şımarık ve disiplinsiz öğrenciler haline getiriyor çocukları. Kuralsız ve disiplinsiz ailelerin çocukları da disiplinsiz hale geliyor, haliyle*” diyerek görüşlerini aktarmıştır. Benzer görüşlere sahip bir diğer katılımcı Nisa Öğretmen de şu şekilde görüş paylaşmıştır: “*Ailelerden kaynaklanıyor. Çünkü öğrencilerde büyüğe saygı, otoriteyi kesinlikle kabul etme yok ve evde onlara söz hakkı verilmediği için burada sürekli konuşmak istiyor ve dersin akışını bozuyor*”.

3.5. Sınıftaki Davranış Problemlerini Çözme

Kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenler sınıflarında karşılaştıkları problemlere yönelik çözüm için konuşmayı daha çok tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Buna göre ister kaynaştırma öğrencisi olsun ister

normal öğrenci olsun, problem davranış sergileyen öğrencileri bu davranışlarına çözüm bulabilmek için öğretmenlerin en sık başvurdukları yöntem, sorun çıkaran öğrenci ile birebir konuşmak olduğu ifade edilmiştir. Konuyla ilgili öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir.

Salih Öğretmen, sorun çıkaran öğrencisiyle sorunu çözmek adına konuştuğunu belirterek şunları söylemiştir: *“Yani genelde yanıma çağırıyorum veya ben yanına gidiyorum, yaptığı şeyin yanlış olduğunu söylüyorum. Hatta doğrusunu gösteriyorum ki ne olduğunu bilsin. Yani iki davranış arasındaki farkı görsün. Ama işe yarıyor mu dersin, hayır yaramıyor. İki dakika sonra aynı tas aynı haman. Çünkü bu tür çocuklar (kaynaştırma) zor öğrendikleri için hatta ve hatta hiç öğrenmedikleri için olumsuz davranışları sönmüyor”*. Şakir Öğretmen, *“eğer sorun iki kişi arasındaysa, onları yüzleştiririm. Eğer sorun tek kişiden kaynaklanıyorsa, birebir görüşürüm. Ona bizleri rahatsız ettiğini söylerim, bu davranışının yol açtığı durumu anlamasını, idrak etmesini sağlarım. Bu davranışı neden gösterdiğini sorarım. Eğer gerekli görürsem sözleşme yaparım kendisiyle”* şeklinde görüş bildirmiştir.

Leyla Öğretmen de benzer görüşlerini paylaşmıştır: *“öncelikle davranışı hakkında konuşur, olumsuzluklarını, arkadaşlarına yarattığı olumsuzluğu anlatırım. Çocuğu suçlamadan bu olumsuz durumun bir daha yaşanmaması için daha dikkatli olması gerektiğini belirtirim”*. Diğer katılımcılardan Nisa Öğretmen, *“öğrenciyle davranışının sebebi hakkında konuşurum. Bir daha yapmaması konusunda uyarırım”*; Lale Öğretmen, *“önce konuşuyorum, bu davranışa neden olan etkenleri ortadan kaldırıyorum”*; Cemre Öğretmen, *“öncelikle öğrenciyle özel olarak konuşurum, probleme sebep olan faktörleri çıkarmaya çalışıyorum, bu konuşmada, sebepleri sonuçları, eksileri artıları her şeyi konuşurum. Sınıf kurallarını hatırlatarak konuşmayı bitiririm”*; Harun Öğretmen, *“okula niçin geldiği, burada niçin bulunduğunu ve buna benzer sorular sorarak öğrencinin asıl amacının ne olduğunu ona buldurmaya çalışırım. Neler yapması gerektiğini hatırlatırım”* şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir.

Sınıfta ortaya çıkan sorunları çözmek için, problemleri davranış sergileyen öğrenciyle konuşmayı tercih eden bir diğer katılımcı Nezir Öğretmen, *“bu tür davranışları sergileyen öğrencilerimle ilk başta konuşurum, genelde onları dışarı çıkarıp özel konuşurum. Bu davranışının yanlış olduğunu söylerim, eğer bir daha tekrar ederseniz sizi disipline gönderirim diye tehdit ediyorum”* şeklinde görüş bildirmiştir. Benzer şekilde Adnan Öğretmen de, *“konuşuyorum yani, genelde çocukla oturup konuşuyorum ‘bir daha yapma oğlum’ veya ‘kızım’ diyorum yani”* diyerek konuyla ilgili görüşlerini paylaşmıştır. Gülperi Öğretmen, ilk aşamada öğrenciyle sonra da ailesiyle görüşme yaptığını söylemiştir. Aynı açıklamayı Sinan Öğretmen de yapmıştır: *“Bazı problemleri öğrencilerle ilk önce kendileriyle konuşurum, sonra da ailesiyle”*.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu araştırma kapsamında, kaynaştırma uygulaması yapılan sınıflarda görev yapan öğretmenlerinin sınıf yönetimi boyutları temelinde, sınıf yönetimine ilişkin davranışları analiz edilmiştir. Bu bağlamda sınıf yönetiminin beş temel boyutu değerlendirildiğinde sınıf öğretmenlerinin en sık başvurdukları yöntemler incelenmiş, elde edilen bulgular tartışılıp yorumlanmıştır. Buna göre katılımcı öğretmenler, sınıfın fiziksel düzenlenmesini planlarken, en sık başvurdukları yöntem, öğrencilerin boy uzunluğu, iri yapılı olması veya tersi gibi öğrencilerin fiziksel durumlarını dikkate alma olarak bulgulanmıştır. Ancak özel eğitime ihtiyacı olan kaynaştırma öğrencilerinin oturduğu yerin önemi büyüktür. Fiziksel olarak yaşlılarından daha yapılı olan bir kaynaştırma öğrencisini, arka sıralara oturtmak, hem sınıf düzeninin bozulmasına hem de o öğrencinin eğitimden istenilen faydayı sağlayamamasına neden olur. Başar’a (2009) göre, davranış kontrol etmenin en etkili yolu sınıf içi çevresel düzenlemeler yapmaktır. Özellikle sınıfın oturma düzeni, sınıf yönetimini destekler veya engeller. Görme-ışitme veya başka engel grupları gibi durumlar, sınıf oturma düzeni belirlenirken öğretmene ipuçları sunabilir. Örneğin, kaynaştırma öğrencileri, tahtaya ve öğretmene yakın oturmalıdır (Harris, 1991). Aydın’a (2015) göre özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler, öğretmenin kolaylıkla ulaşabileceği, öğretim etkinliklerine katılabilecekleri şekilde oturma planında yer almalıdırlar. Kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu bir sınıfta özellikle oturma planları sadece öğrencilerin fiziksel durumlarına göre yapıldığında, kaynaştırma uygulaması hedeflediği başarıyı asla yakalayamaz. Bireysel farklılıkların dikkate alınması, oturma düzeninin oluşturulmasında kaçınılmaz bir gerekliliktir (Selçuk, 2003). Yine benzer şekilde dikkatlerini korumada zorluk çeken öğrencilerin oturacakları yer, dikkatli bir şekilde seçilmelidir (Erturan, 2003). Araştırmaya katılan kaynaştırma sınıf öğretmenlerinin en sık vurguladıkları yöntem, öğrencilerin fiziksel yapılarına göre oturma planı oluşturma olduğu görülmektedir. Ancak oturma planları düzenlenirken özellikle kaynaştırma öğrencilerinin durumları gözönünde bulundurulmalıdır. Aksi takdirde kaynaştırma uygulamasının başarıya ulaşmasının zor olacağı söylenebilir. Ayrıca doğru yerde konumlandırılmayan kaynaştırma öğrencisinin sınıfta problemleri davranışları sergilemesi çok olasıdır.

Öğretim planlı bir etkinliktir. Öğretmen öğreteceği derse girmeden önce planlı bir hazırlık yapmak zorundadır. Bu hazırlık kapsamında, dersin girişinde yapılacaklar, sunulacak kavram ve örnekler, kazandırılacak hedef davranışlar, bu hedef davranışların kazandırılmasında kullanılacak etkinlikler ve son olarak dersin bitiminde yapılacaklar önceden planlanmalıdır. Çelik'e (2013) göre öğretmen dersin başında öğrencilerin konuya odaklanabilmesi için birkaç soru veya örnekle konuyu günlük yaşamla ilişkilendirebilir. Aynı zamanda ilginç ve dikkat çekici materyaller de kullanabilir. Özellikle sınıfta özel eğitime ihtiyacı olan öğrencileri bulunan sınıf öğretmenleri, sınıflarını daha iyi yönetebilmek ve eğitsel hedeflere ulaşabilmek için öğrencilere uygun etkinlikleri ve planlamalar konusunda hazırlıklı olmalıdırlar (Aydın, 2015). Bu anlamda öğretmenlerin kaynaştırma sınıflarında etkili bir sınıf yönetimi için öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak, tüm öğrencilerin eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere derslere hazırlıklı gelmeleri önemli bir husustur (Özgür, 2011). Bu bağlamda düşünüldüğünde katılımcı öğretmenlerin olumlu davranışlarda bulunduğu söylenebilir.

Etkililik, genel anlamda, hedeflenen sonuçlar ile süreç sonunda ulaşılan sonuçlar arasındaki uyum olarak tanımlanabilir. Daha basit bir anlatımla belirli bir süreç sonunda, hedeflenen sonuca ne kadar yakınsak o kadar etkiliyiz, ne kadar uzaksak o kadar etkisiziz denilebilir. Verimlilik ise, genel bir anlatımla; bir amaca ya da bir hedefe ulaşmayı gerçekleştirmek üzere olabildiğince az bir maliyet ile en yüksek sonuçları elde etmeyi ifade etmektedir. Şişman (2012), etkililik, verimlilik, yararlılık gibi bazı kavramların anlam itibarıyla birbirlerine yakın olduklarından dolayı zaman zaman birbiri yerine kullanıldıklarını belirtmiştir. Ancak aralarındaki temel fark, verimliliğin daha çok ekonomiklik, etkililiğin ise başarı düzeyini ifade etmesi olarak düşünülebilir. Etkili bir sınıf yöneticisi olmak isteyen öğretmen, sınıfın ve öğrencilerin derse hazırlanması, kuralların belirlenmesi, öğretim süreçlerin planlanması ve plana göre uygulanması ile öğrencilerin uygun davranması konularında başarılı olmak zorundadır. Katılımcı öğretmenlerin derslerini etkili ve verimli bir faaliyet haline getirmek için dersleri zenginleştirmeye çalışmaları ve farklı öğretim yöntem ve tekniklerin kullanma düşünceleri gibi çabaların, sınıf yönetimini doğrudan etkilediği söylenebilir. Çünkü Brophy'e (1988) göre, sınıf yönetimi, öğrencileri kontrolden ziyade, eğitimde kalite ve bu kalitenin sürekliliğini sağlamaya yönelik davranışların bütünüdür. (Akt. Başar, 2009). Ancak özellikle kaynaştırma öğrencilerine yönelik bireysel eğitim planlarının (BEP) uygulanmamasının, sınıf yönetimini bozucu bir etkiye neden olduğu söylenebilir. Bunun yanında BEP'in kullanılmaması; kaynaştırma öğrencilerinin, kaynaştırma eğitiminden beklenen faydaları görememesinden dolayı, öğretmenin etkililik ve verimliliğini doğrudan etkiler.

Davranış, dürtülerin ihtiyaçları gidermeye yönelik hareketlerinin sonucudur. Bir davranışın istenir olup olmaması veya problemliliği olarak nitelendirilmesi, kişinin bulunduğu ortama uygun hareket edip etmemesine bağlıdır. Ortama uygun olmayan davranışları problemliliği olarak tanımlayabiliriz. Eğitim açısından düşünürsek, okulda ve öğrenme ortamında öğrenmeye engel olan her türlü davranış problemliliği davranış veya istenmeyen davranış olarak nitelendirilir (Başar, 2009). Etkili bir sınıf yönetiminin anahtarı, problem davranışların minimum, öğrenci katılımının maksimum olmasıdır. Birey davranışlarının pek çok sebebi olmasının yanında, sınıftaki öğrencilerin istenmeyen davranışlarının en önemli nedenleri arasında öğrencinin karakteri, öğretmen davranışları, aile ortamı ve okul çevresi gibi konular önemli rol oynamaktadır (Güner, 2011). Araştırmaya katılan kaynaştırma sınıf öğretmenleri, öğrencilerin problem davranışlarına neden olan ana faktörün öğrencinin ailesi olduğunu belirtmişlerdir. Daha yalın bir ifade ile öğretmenler sınıflarındaki problemliliği davranışların en büyük kaynağının öğrencinin ailesi olduğunu düşünmektedirler. Ancak Greenwood ve Carta'nın (1987) yaptıkları araştırmalarında kaynaştırma öğrencisi olan veya olmayan tüm öğrencilerin gerek olumlu gerekse de olumsuz davranışlarının öğretmen davranışı ile doğrudan ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Özellikle kaynaştırma sınıflarında çalışan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma konusundaki eksiklikleri, çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Tablo bir incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin büyük bölümünün kaynaştırma ile ilgili herhangi bir eğitim almadıkları görülmektedir. Dolayısıyla sınıf içi problemliliği davranışların asıl kaynağı aile değil öğretmenlerin kendisi olduğu düşünülebilir. Bu bulgu literatürde yer alan birçok araştırma sonuçlarıyla da uyumludur (Akalin, 2015; Sarıtaş, 2000; Güner, 2011; Sucuoğlu, Ünsal ve Özokçu, 2004).

Kaynaştırma sınıf öğretmenlerinin, problemliliği davranışları çözme konusunda en sık başvurdukları yöntemin, öğrencilerle sorunu konuşmak olduğu görülmektedir. Ancak, özellikle kaynaştırma öğrencilerinin sebep olduğu sınıf yönetimi problemliliğinin büyük çoğunluğu; planlanması ve uygulanması yasal bir zorunluluk olan "bireysel eğitim planlarının (BEP)" pratikte uygulanmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Oysaki her bir kaynaştırma öğrencisi için; onun başarabileceği, değerlendirilebileceği, kazanımlarının takip edilebileceği, kaynaştırma öğrencisine özel olarak hazırlanmış eğitim planı olan BEP'lerin uygulanması gerekmektedir. Çünkü BEP'ler kaynaştırma öğrencilerinin akademik ve sosyal gelişimlerine yardımcı olmasının yanında, bu öğrencileri, sınıf yönetimini zorlaştıracak davranışlardan da uzak tutar. Ancak

araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin hiçbiri BEP hazırlayıp uyguladığını belirtmemiştir. Dolayısıyla öğretmenlerin kaynaştırma sınıflarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetimi problemleri ile karşılaşmaları çok doğaldır.

Sonuç olarak, sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde sorun yaşamaması adına, sınıfın fiziksel düzenlemelerini, tüm öğrencilerin bireysel farklılık ve özelliklerine uygun olarak yapması, derslere hazırlanırken, mutlaka kaynaştırma öğrencilerine yönelik BEP planlarını dikkate alarak hazırlık yapması, etkili bir zaman yönetimi için, tüm kaynakların verimli bir şekilde kullanılması, problem davranışlarla karşılaşmamak için başta kaynaştırma öğrencisi olmak üzere tüm öğrencilerin bireysel özelliklerinin farkında olması ve buna göre çözüm yolları geliştirmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akalın, S. (2015). “Kaynaştırma sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine ilişkin görüşleri ve gereksinimleri”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 16(3):215-234.
- Aydın, A. (2015). Özel Eğitim Sınıflarında Sınıf Yönetimi, Vize Yayıncılık, Ankara.
- Baker, J. A., Clark, T. P., Maier, K. S. and Viger, S. (2008). “The Differential Influence of Instructional Context on The Academic Engagement of Students With Behavior Problems”, Teaching and Teacher Education, 24(7):1876-1883.
- Başar, H. (2009). Sınıf yönetimi, (15. Baskı), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Carpenter, S. L. and McKee-Higgins, E. (1996). Behavior management in inclusive classrooms. Remedial & Special Education, 17(4), 195-199.
- Çelik, V. (2013). Sınıf yönetimi, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Çifci, İ., Yıkılmış, A. ve Akbaba Altun, S. (2001). “Kaynaştırma Sınıflarında Çalışan Öğretmenlerin Kaynaştırılmış Öğrencilere Yönelik Pekistireç Kullanma Durumlarının Belirlenmesi”, XI. Ulusal Özel Eğitim Kongresi serbest bildiri, Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya.
- Dikici-Sığırtmaç, A. (2010). Okul Öncesinde Özel Eğitim, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Erturan, N. (2003). “Özel Gereksinimleri Olan Çocukların Bulunduğu Sınıflarda Ders Ortamlarının Düzenlenmesi”, A. Kulaksızoğlu (Ed.). Farklı Gelişen Çocuklar, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- Evertson, C. M., Sanford, J. P. and Emmer, E. T. (1981). “Effects of Class Heterogeneity in Junior High School”, American Educational Research Journal, 18(2):219-232.
- Evertson, C.M. and Weinstein, C.S. (2006). “Classroom Management as a Field of Inquiry”, Evertson, C.M. & Weinstein, C.S. (Ed.), Handbook of classroom management: Research, practice and contemporary issues, 3–15. Lawrence Erlbaum Associates,inc.
- Greenwood, C. R. (1991). “Longitudinal Analysis Of Time, Engagement And Achievement in atRisk Versus Non-Risk Students”, The Council for Exceptional Children, 57(6):521–535.
- Greenwood, C. R. and Carta, J. J. (1987). “An Ecobehavioral Analysis of Instruction within Special Education”, Focus on Exceptional Children, 19(9):1-12.
- Greenwood, C. R., Horton, B. T. and Utley, C. A. (2002). “Academic Engagement: Current Perspectives on Research and Practice”, School Psychology Review, 31(3):328-349.
- Güner, N. (2010). “Kaynaştırma Uygulamaları Yapılan Sınıflarda Çalışan Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Bilgi Düzeyleri İle Önleyici Sınıf Yönetimi Eğitim Programı'nın Öğretmenlerin Sınıf Yönetimlerine Etkisinin İncelenmesi”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güner, N. (2011). “Kaynaştırma Sınıflarında Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi BilgiDüzeylerinin İncelenmesi”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 19 (3):691-708.
- Güzel Özmen, R. (2009). “Kaynaştırma Ortamlarında Öğretimsel Düzenlemeler”, A. Ataman (Ed.), Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş, 8. Baskı, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Harris, A. H. (1991). “Proactive Classroom Management: Several Ounces of Prevention”, Comtemporary Education, 62(3):156-160.

- Kargın, T., Acarlar, F. ve Sucuoğlu, B. (2005). “Öğretmen, Yönetici Ve Anne Babaların Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi”, *Özel Eğitim Dergisi*, 4(2):55-76.
- Kırcaali-İftar, G. (1992). “Özel Eğitimde Kaynaştırma”, *Eğitim ve Bilim*, (16):45-50.
- Marzano, R. J., Marzano, J. S. and Pickering, D. J. (2003). *Classroom Management That Works: Research-Based Strategies For Every Teacher*, ASCD, Virginia.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). *Okullarımızda Neden, Nasıl, Niçin Kaynaştırma: Yönetici-Öğretmen-Aile Kılavuzu*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Özgür, İ. (2011). *İlköğretimde Kaynaştırma*, Karahan Kitabevi, Adana.
- Sabancı, A. (2009). “Sınıf Yönetiminin Temelleri”, M. Çelikten (Ed). *Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Sınıf Yönetimi* (2.baskı), Anı yayıncılık, Ankara.
- Sadık, F. (2000). “İlköğretim 1.Aşama Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Gözlemledikleri Problem Davranışlar”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarıtaş, M. (2000). “Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama” L. Küçükahmet (Ed.). *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar. (Gözden Geçirilmiş 2.Baskı)*. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Selçuk, Z. (2003). “Bireyi Tanıma Teknikleri”, Y. Kuzgun, (Ed.). *İlköğretimde Rehberlik*, 4. Baskı. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Soodak, L. C. (2003). “Classroom Management in Inclusive Settings”, *Theory into Practice*, 42(4): 327-333.
- Sucuoğlu, B., Ünsal, P. ve Özokçu, O. (2004). “Kaynaştırma Sınıfı Öğretmenlerinin Önleyici Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi”, *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2):51-64.
- Sucuoğlu, B., ve Kargın, T. (2008). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları Yaklaşımlar, Yöntemler, Teknikler*, Morpa Yayınları, İstanbul.
- Şişman, M. (2012). *Eğitimde Mükemmellik Arayışı Etkili Okullar*, Pegem A yayıncılık, Ankara.